

Kultūras ministrija

**Pārskats
par romu līdzdalības veicināšanas pasākumiem 2020.gadā**

Rīga, 2021

Satura rādītājs

1. Vispārīga informācija	3
2. Romu līdzdalības veicināšanas pasākumu īstenošana pašvaldībās, izglītības, nodarbinātības un veselības jomā	4
2.1. Sadarbība ar pašvaldībām, romu kopienu un citām iesaistītajām pusēm	4
2.2. Pasākumi izglītības jomā	11
2.3. Pasākumi nodarbinātības un sociālās iekļaušanas jomā	12
2.4. Pasākumi veselības jomā	13
3. Atbalsts romu līdzdalības veicināšanas pasākumiem, t.sk. romu NVO iniciatīvām.....	14
4. Pasākumi cilvēktiesību un starpkultūru komunikācijas jomā.....	15
1.pielikums	17

Saīsinājumi:

CSP	Centrālā statistikas pārvalde
EK	Eiropas Komisija
EP	Eiropas Padome
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
JSPA	Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra
IKVD	Izglītības kvalitātes valsts dienests
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KM	Kultūras ministrija
LM	Labklājības ministrija
MK	Ministru kabinets
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVO	Nevalstiskās organizācijas
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
SPKC	Slimību profilakses un kontroles centrs
VISC	Valsts izglītības satura centrs
VM	Veselības ministrija

Pārskats par romu līdzdalības veicināšanas pasākumiem 2020.gadā (turpmāk – pārskats)¹ ir sagatavots, balstoties uz KM rīcībā esošo informāciju, kā arī līdzatbildīgo valsts institūciju IZM, LM, VM, NVA, SIF, pašvaldību (Balvu novada, Daugavpils valstspilsētas, Jelgavas valstspilsētas, Jūrmalas valstspilsētas, Limbažu novada, Rīgas valstspilsētas, Tukuma novada un Ventspils valstspilsētas) un NVO sniegto informāciju.

1.Vispārīga informācija

2021.gada 1.janvārī Latvijā ir reģistrēti 6842 romu tautības cilvēki,² 95,5% no viņiem ir Latvijas pilsoņi.

IZM apkopotie monitoringa dati liecina, ka 2019./2020.mācību gadā vispārējās izglītības iestādēs mācījās 856 romu skolēni (0,4% no kopējā visu skolēnu skaita).

Atbilstoši NVA sniegtajai informācijai (skatīt 1.pielikuma 1.tabulu) 2020.gada beigās kā bezdarbnieks bija reģistrējies 581 roms, turklāt romu tautības bezdarbnieku vidū lielākais īpatsvars ir personas ar pamatzglītību vai zemāku izglītības līmeni (91,1%).

Saskaņā ar 2021.gada pētījuma „Starpkultūru stereotipi un aizspriedumi Latvijā”³ rezultātiem ir konstatēts, ka pret romiem Latvijas sabiedrībā vēl aizvien valda vairāki negatīvi stereotipi, piemēram, aptaujas 42% respondentu domā, ka romiem nevar uzticēties, bet 38% uzskata, ka viņi ir slogs sociālās drošības sistēmai un palielina noziedzības līmeni.⁴

Aptaujas dati liecina, ka 27,2% Latvijas iedzīvotāju negribētu strādāt ar romiem vienā darba kolektīvā, 29% iedzīvotājiem būtu iebildumi, ja viņiem kaimiņos dzīvotu romi, bet 49,4%

¹ Pārskats ir sagatavots saskaņā ar Romu integrācijas politikas īstenošanas un koordinācijas konsultatīvās padomes nolikuma 4.2.punktu (apstiprināts KM 2012.gada 6.jūlijā, Nr.6-4-18).

² Tostarp 6568 reģistrēti kā čigāni un 274 kā čigāni (romi). Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc nacionālā sastāva un valstiskās piederības. PMLP, 2021. (Skatīts 31.03.2020.) <https://www.pmlp.gov.lv/lv/media/2885/download>

³ M.Kaprāns, I.Mieriņa, A.Saulītis (2021) Starpkultūru stereotipi un aizspriedumi Latvijā. Rīga: Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts; http://fsi.lu.lv/userfiles/Ethnic%20stereotypes_SAPC.pdf

⁴ M.Kaprāns, I.Mieriņa, A.Saulītis (2021) Starpkultūru stereotipi un aizspriedumi Latvijā. Rīga: Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts; http://fsi.lu.lv/userfiles/Ethnic%20stereotypes_SAPC.pdf

respondenti nevēlētos, lai romu tautības pārstāvis/-ve kļūtu par bērna laulāto.⁵ Aptaujā ir konstatēts, ka aizspriedumi pret romiem ir izplatīta parādība Latvijas sabiedrībā, kaut gan eksistē nozīmīgas reģionālās atšķirības, piemēram, aizspriedumi pret romiem vismazāk ir izplatīti Kurzemē, bet visbiežāk ar tiem var saskarties Zemgalē.⁶ Tikai 6% aptaujāto respondentu romi ir starp tuviem draugiem, ģimenes locekļiem, kolēģiem vai paziņām.⁷ Aptaujas fokusa grupās personiskā pieredze tiek izmantota, lai uzsvērtu Latvijas romu dažādību, piedāvājot pozitīvāku skatījumu uz romiem.⁸

2. Romu līdzdalības veicināšanas pasākumu īstenošana pašvaldībās, izglītības, nodarbinātības un veselības jomā

Romu iekļaušanās politikas aktuālie uzdevumi un pasākumi bija iekļauti Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas īstenošanas plānā 2019.-2020.gadam (turpmāk – īstenošanas plāns),⁹ proti, 1.3.mērķa „Veicināt iecietību un sociālās atstumtības riskam pakļauto grupu integrāciju sabiedrībā” 1.3.1.uzdevumā „Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto personu integrāciju sabiedrībā un darba tirgū, tai skaitā veicinot sabiedrības izpratni par dažādību”, 1.3.3.uzdevumā „Atbalsts romu sociālajai iekļaušanai” un 1.3.4.uzdevumā „Atbalsts sociālās atstumtības riska grupu iekļaušanai izglītības sistēmā”.

2.1. Sadarbība ar pašvaldībām, romu kopienu un citām iesaistītajām pusēm

Informācija sagatavota, balstoties uz Latvijas pašvaldību sniegtajiem ziņojumiem par 2020.gadā īstenotajiem romu atbalsta pasākumiem.

Balvu novads (Viļakas pilsēta)¹⁰

Viļakas pilsētas pārvaldes institūcijas, NVA filiāle Viļakā un NVO sadarbībā ar romu mediatori Viļakas pilsētā īstenoja atbalsta pasākumus romu līdzdalības veicināšanai. 2020.gadā pašvaldībā algotos pagaidu sabiedriskajos darbos tika nodarbināti vienpadsmit romi, tika risināti romu mājokļu¹¹ un izglītības jautājumi.¹² Ar romu mediatora atbalstu un sadarbībā ar Sociālās aprūpes centru, Valsts un pašvaldību vienoto klientu apkalpošanas centru un bāriņtiesu tika organizētas romu informatīvās un konsultatīvās dienas, lai informētu vietējos romu iedzīvotājus par sociālajiem jautājumiem un Covid-19 vīrusa izplatības ierobežošanas pasākumiem. Sniegts atbalsts romu biedrībai „Maro”, piešķirot telpas biedrības ansambļa mēģinājumiem un darba sanāksmēm. Viļakas pilsētas pārvalde piešķīra romu mediatorai telpas, lai klātienē sniegtu konsultācijas un atbalstu romu cilvēkiem.

⁵ M.Kaprāns, I.Mieriņa, A.Saulītis (2021), 22.lpp. Salīdzinājumā ar 2019.gada SKDS aptaujas rezultātiem sabiedrības attieksme pret romiem nedaudz uzlabojas - 33% Latvijas iedzīvotāju negribēja strādāt ar romiem vienā darba kolektīvā, bet 36% iedzīvotāju bija iebildumi, ja viņiem kaimiņos dzīvotu romi. SKDS 2019.gada aptauja: iedzīvotāju viedoklis par etniskajām attiecībām Latvijā https://www.sif.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=10603%3AAptauja-iedzivotaju-viedoklis-par-etniskajam-attiecibam-Latvija&catid=14%3AJaunumi&Itemid=186&lang=lv

⁶ M.Kaprāns, I.Mieriņa, A.Saulītis (2021), 30.lpp.

⁷ Turpat, 19.lpp.

⁸ Turpat, 32.lpp.

⁹ Apstiprināts ar MK 18.07.2018.rīkojumu Nr.345 (prot. Nr.33 49.§) <https://likumi.lv/ta/id/300483-par-nacionalas-identitates-pilsoniskas-sabiedribas-un-integrācijas-politikas-istenosanas-planu-2019-2020-gadam>

¹⁰ Līdz 30.07.2021. Viļakas novads.

¹¹ Piecām romu ģimenēm tika piešķirta atsevišķa dzīvojamā platība no pašvaldības dzīvojamās platības fonda.

¹² Vienpadsmit romu bērni mācās pamatizglītības posmā Viļakas pamatskolā un Viļakas Valsts ģimnāzijā.

Daugavpils valstspilsēta

2020./2021.mācību gadā J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskolā mācās 44 romu bērni, bet pirmsskolas izglītības iestādi apmeklē 9 romu bērni.

Kopš 2017./2018.mācību gada J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskola īsteno VISC projektu „Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai”,¹³ kura ietvaros izglītības iestādē 2020.gadā turpināja strādāt romu tautības skolotāju palīgs, kurš mācību procesā sniedz individuālu atbalstu divpadsmit 1.-6.klašu romu skolēniem, t.sk. palīdz bērniem izprast uzdevumu noteikumus, pildīt mājas darbus pagarinātās dienas grupā un attālinātā režīmā, kā arī palīdz klašu audzinātājiem ārpusstundu aktivitāšu un kultūras pasākumu organizēšanā.

Projekta „Inovatīvs veids romu bērnu izglītībai un aprūpei: „TOY” metodes iekļaušanai” ietvaros, ko īsteno biedrība „Izglītības iniciatīvu centrs” ar Daugavpils valstspilsētas pašvaldības atbalstu, J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskolas telpās darbojās rotaļlietu bibliotēka „Spēļu centrs-TOY”.¹⁴ Romu skolotāju palīgs veicināja romu ģimeņu iesaisti bibliotēkas pasākumos. Daugavpils rotaļlietu bibliotēku regulāri apmeklē 32 ģimenes, no kurām astoņas ir romu ģimenes.

Daugavpils valstspilsētas pašvaldība pamatbudžeta programmas „Sabiedrisko organizāciju atbalsta fonds” ietvaros attīstīja sadarbību ar Čigānu kopienas kultūras attīstības biedrību „ME ROMA”, lai nodrošinātu iniciatīvu īstenošanu dažādās jomās, piemēram, projekta „Dialoga veicināšana starp Latvijas romu kopienām un sabiedrību” īstenošanu un bezmaksas veļas mazgātavu pakalpojumu pieejamību trūcīgajiem romu kopienas pārstāvjiem.

Jelgavas valstspilsēta

2020.gadā Jelgavas valstspilsētas dome īstenoja atbalsta pasākumus romu izglītības līmeņa paaugstināšanai un sociālajai iekļaušanai, piemēram, Jelgavas pirmsskolas izglītības iestādē „Pasaciņa” un Jelgavas 4.pamatskolā tika nodarbināti romu tautības pedagogu palīgi, kuri romu skolēniem sniedza psiholoģisku atbalstu, veicināja viņu motivāciju un adaptāciju sociālajai videi, attīstīja dialogu starp romu ģimenēm un skolu. Pateicoties romu skolotāju palīgu atbalstam, minētās izglītības iestādes apmeklē visi iestādēs reģistrētie romu bērni. Jelgavas 4.pamatskola mācību procesā nodrošina regulāru atbalstu 29 romu bērniem, 1.-6.klases skolēniem.

Jelgavas Sociālo lietu pārvalde sadarbībā ar romu mediatoru 2020.gadā ir sniegusi individuālu atbalstu 23 romu ģimenēm, lai veicinātu to izpratni par izglītības nepieciešamību bērniem. Tika veikts arī regulārs preventīvs sociālais darbs ar romu ģimenēm, lai veicinātu izglītības apgūšanu un izglītības iestāžu apmeklējumu. Kopumā 2020.gadā sociālā situācija ir uzlabojusies 23 romu ģimenēs, bet izglītība tiek nodrošināta bērniem no 21 romu ģimenes. Vismaz 40 romu tautības personas saņēma sociālās palīdzības pabalstus, bet 35 romu tautības personām ir piešķirts pabalsts krīzes situācijā. Romu ģimenes ir informētas par pieejamo sociālo palīdzību un sociālajiem pakalpojumiem, kā arī pārtikas un higiēnas paku saņemšanas iespējām. 23 romu ģimenēm tika nodrošināta iespēja saņemt bezmaksas veselības aprūpes pakalpojumus, t.sk. higiēnas centra pakalpojumus, higiēniskās maskas un higiēnas preču pakas, kā arī dzīvokļa pabalstu.

Saistībā ar vīrusa Covid-19 radīto globālo pandēmiju un valstī noteikto ārkārtējo situāciju bija nepieciešams organizēt atbalstu romu ģimenēm pamatvajadzību nodrošināšanai un attālinātā mācību procesa organizēšanai. Lai veicinātu mācību procesu tiešsaistē, sociālie darbinieki regulāri sazinājās ar romu mediatoru un aicināja apkopot un iesniegt informāciju par romu ģimenēm ar bērniem nepieciešamo atbalstu.

Jelgavas valstspilsētas pašvaldības administrācijas Sabiedrības integrācijas pārvalde īstenoja vairākus kultūras pasākumus un atbalsta aktivitātes, iesaistot pilsētā dzīvojošos romus,

¹³ 8.3.2.specifiskā atbalsta mērķa „Palielināt atbalstu vispārējās izglītības iestādēm izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai” ietvaros.

¹⁴ Informācija par projekta rezultātiem ir pieejama biedrība „Izglītības iniciatīvu centrs” tīmekļvietnē <http://iic.lv/projekti/toy-metodes-ieklausanai/> (Skatīts 13.05.2021.)

piemēram, tika organizēts Ziemassvētku pasākums romu ģimenēm, kurā piedalījās 40 romu bērni un 35 vecāki. Sabiedrības integrācijas pārvaldes telpās turpināja darboties rotaļlietu bibliotēka „Ringla”, kas tapusi projekta “Inovātīvs veids romu bērnu izglītībai un aprūpei: „TOY” metodes iekļaušanai” ietvaros, ko īsteno biedrība „Izglītības iniciatīvu centrs” ar Jelgavas valstspilsētas pašvaldības atbalstu. Bibliotēka „Ringla” ir atvērta ikvienam interesentam trīs reizes nedēļā, tomēr īpaša uzmanība tiek veltīta romu kopienai, lai sekmētu viņu socializāciju, stereotipu laušanu un līdzdalību. Gada laikā bibliotēku regulāri apmeklēja vairāk nekā 114 ģimenes, tostarp 34 romu ģimenes.

Labdarības akcijas „Ar prieku pretī zināšanām” ietvaros tika sniegts atbalsts Jelgavas skolēniem, kuru ģimenēm ir grūtības iegādāties nepieciešamos skolas piederumus jaunajam mācību gadam – divas romu ģimenes saņēma atbalstu.

Jūrmalas valstspilsēta

2020.gadā Jūrmalas valstspilsētas pašvaldības Labklājības pārvaldes Sabiedrības integrācijas nodaļa organizēja vairākus pasākumus romu līdzdalības veicināšanai:¹⁵

- Kauguru kultūras namā sadarbībā ar organizāciju „Dzīvība un gaisma” tika organizēts pasākums „Romu sadraudzības vakars”, kurā piedalījās romu kopienu pārstāvji no Jūrmalas, Rīgas, Ventspils, Tukuma, kā arī somu viesi.
Alberta Kronenberga Slokas bibliotēkā notika fotomākslinieka Leonīda Tugaļeva fotoizstādes „Starp mēģinājumiem” atklāšana, kurā ar deju un dziesmu priekšnesumiem uzstājās romu jaunieši. Izstādē bija apskatāmas fotogrāfijas no Jūrmalas romu jauniešu kolektīva „Slokas balsis” dzīves.
- Kauguru kultūras namā notika literāri muzikālā izrāde „Dzejnieku balle čigānu taborā”, kuru apmeklēja Jūrmalas iedzīvotāji un viesi. Izrādē kopā ar profesionālajiem mūziķiem piedalījās romu jaunieši, izpildot romu tradicionālās dejas.
- Vienpadsmit romu jauniešiem tika noorganizētas četrpadsmit tradicionālo romu deju nodarbības, ko vadīja deju pasniedzēja no ansambļa „Ame Roma”, kā arī notika šūšanas nodarbības, lai darinātu un sagatavotu deju kolektīva tērpus.
- Jūrmalas romu tautības jaunieši piedalījās festivāla „Amorevita – Mīlestība ir dzīve” konkursā ar tradicionālo romu un moderno dziesmu priekšnesumiem.
- Projekta „Masleņica – atvadīšanas no ziemas” ietvaros organizētajā pasākumā kopā ar citiem kolektīviem uzstājās romu ansamblis „Ame Roma”, pasākumā bija 2 tūkstoši apmeklētāju.

Limbažu novads

Limbažu novada Lādezera pamatskolā un Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskolā nodrošināti izglītības kvalitātes paaugstināšanas pasākumi romu bērniem. Lādezera pamatskolā romu skolotāja palīgs veic starpnieka un konsultanta lomu starp pašvaldības iestādēm, skolu un ģimeni, tādējādi veicinot informācijas un pieredzes apmaiņu, piemēram, sniedz atbalstu romu ģimenēm viņu komunikācijā ar izglītības iestādēm, NVA filiāli un sociālo dienestu.¹⁶ Pateicoties romu tautības skolotāja palīga iesaistei darbā ar romu bērniem un viņu ģimenēm, ir būtiski uzlabojusies romu bērnu situācija izglītības jomā Limbažu novadā. Romu bērni un jaunieši ir iesaistīti dažādos konkursos, interešu izglītības aktivitātēs un projektos, kā arī saņem atbalstu savu talantu un radošuma attīstībai. Pateicoties minētajiem pasākumiem, lielākā daļa skolas vecuma romu bērnu tiek iesaistīti obligātā mācību satura apgūvē, bet jaunie vecāki apzinās arī pirmsskolas nozīmi sava bērna izglītošanā.

ESF projekta „Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai”¹⁷ pasākumu ietvaros nodrošināts atbalsts, t.sk. skolotāja palīga darbs, lai uzlabotu izglītojamo kompetences un

¹⁵ Kopā pasākumu kopumam „Romu kopienas dienas” 2020.gadā bija piešķirts pašvaldības finansējums 1100 euro.

¹⁶ Limbažu novada pašvaldības piešķirtais finansējums romu skolotāju palīga darbības nodrošināšanai Lādezera pamatskolā ir 6780 euro gadā.

¹⁷ Projektu „Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai” īsteno VISIC.

mācību sasniegumus. ESF projekta „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” ietvaros veikti pasākumi, lai samazinātu romu tautības bērnu, kuri pārtrauc mācības un nepabeidz skolu, skaitu, piemēram, Lādežera un Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskolās sniegts sociālā pedagoga, mācību priekšmetu skolotāju un citu speciālistu atbalsts romu bērniem, kā arī segtas ēdināšanas un individuālo mācību līdzekļu izmaksas.

Lādežera pamatskola veic romu vecāku izglītošanu par pirmsskolas izglītības nepieciešamību un nozīmi, liekot uzsvāru uz viņu bērnu sasniegumiem un sagaidāmajiem rezultātiem, rīkojot izglītojošas lekcijas un individuālas pārrunas. Lādežera pamatskola veicina sadarbību ar romu bērnu ģimenēm, sniedzot dažādu papildu atbalstu, piemēram, humāno palīdzību, piesaisti bezdarbnieku projektam, lai vecāki varētu iesaistīties darba tirgū. Romu vecāki tiek regulāri informēti par Sociālā dienesta pabalstu piešķiršanas kārtību un atbalsta pakalpojumiem, par dažādām tālākizglītības un darba iespējām, kā arī citiem aktuāliem jautājumiem.

Rīgas valstspilsēta

Projekta „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” ietvaros vairākās skolās sniegts atbalsts, t.sk. individuālās konsultācijas, romu izglītojamajiem 5.-12.klašu grupā. Kopš 2020.gada decembra biedrības „Romu kultūras centrs” pārstāve R.Rudeviča darbojas Rīgas domes Konsultatīvās padomes sabiedrības integrācijas jautājumos sastāvā.

Tukuma novads

Saskaņā ar Tukuma novada pašvaldības sniegto informāciju 2020.gadā konkrēti pasākumi romu ģimenēm netika organizēti. Romu ģimenes tiek iesaistītas atbilstoši faktiskajam vajadzības un sociālā darbinieka ieskatiem grupu darbā, jauniešu programmās un citos pasākumos.

Tukuma novada Sociālais dienests uzrunāja potenciālo romu mediatoru, kuram projekta „Latvijas romu platforma V” ietvaros ir plānots nodrošināt mācības un projekta „Latvijas romu platforma VI” ietvaros uzsākt romu mediators pakalpojuma sniegšanu Tukuma pilsētā.

2020.gadā īstenotās Jauniešu rehabilitācijas programmas ietvaros jauniešiem, t.sk. diviem romu tautības jauniešiem, bija iespēja iesaistīties aktivitātēs, paplašināt savu redzesloku, piedalīties dažādos neformālās izglītības pasākumos.

Ventspils valstspilsēta

Romu mediatore turpināja darbu projekta „Latvijas romu platforma V” ietvaros, sadarbojoties ar Sociālo dienestu, Izglītības pārvaldi, Ventspils izglītības iestādēm, īpaši Pārventas pamatskolu, kā arī ar Stiklu internātpamatskolu. Romu mediatora galvenā mērķa grupa ir sociāli nelabvēlīgas romu ģimenes, jo tām bieži vien nav pastāvīgas dzīvesvietas, trūkst latviešu valodas zināšanu un izglītības, kā arī raksturīgas sociālās uzvedības un sabiedrisko normu ievērošanas problēmas. Ventspils valstspilsētas pašvaldības iestādes „Ventspils pilsētas Sociālais dienests” sniegtā informācija liecina, ka romu mediatore veicina sadarbību starp romiem un sociālajiem darbiniekiem, lai sociālā palīdzība tiktu sniegta atbilstoši ģimeņu vajadzībām, veicina skolēnu iesaistīšanos mācībās, lai tiktu mazināts analfabētisms romu tautības bērnu vidū, kā arī vairo romu ģimeņu izpratni par izglītības nepieciešamību. Kopumā tika nodrošināts atbalsts vismaz simt romu bērniem.

Strādājot ciešā sadarbībā ar pašvaldības iestādēm, romu mediatore sniedz atbalstu romu ģimenēm nepieciešamo dokumentu sagatavošanā un iesniegšanā iestādēs par dažādiem jautājumiem, tostarp, sociālajos un mājokļu jautājumos. Romu mediatore veic ģimenes asistenta pienākumus nodibinājumā „Sociālo pakalpojumu aģentūra”, sniedzot atbalstu vismaz 16 maznodrošinātajām romu ģimenēm.¹⁸

¹⁸ Pakalpojums tiek nodrošināts no Ventspils valstspilsētas pašvaldības iestādes Ventspils pilsētas Sociālais dienests” budžeta līdzekļiem.

Sadarbojoties ar biedrību „Piecas izaugsmes formulas” un romu mediatori, tika organizēta divu nedēļu nometne 30 bērniem, t.sk. romu bērniem.

Par pašreizējīgu darbu ar romu ģimenēm 2020.gadā romu mediatore tika izvirzīta Eiropas Sieviešu balvai (*Women of Europe Awards 2020*).

2020.gadā KM regulāri informēja Reģionālo (pašvaldību) ekspertu tīklu romu integrācijas jautājumos (turpmāk – Ekspertu tīkls)¹⁹ par aktualitātēm romu integrācijas jomā, tostarp par pieejamajām atbalsta programmām un labās prakses piemēriem.

Lai veicinātu dialogu, sadarbību un pieredzes apmaiņu starp romu kopienu, vietējo pašvaldību, nozaru ministriju un to iestāžu pārstāvjiem, romu, īpaši, romu jauniešu un sieviešu, līdzdalību pilsoniskās sabiedrības un starpkultūru komunikācijas attīstībā, attīstītu politikas koordinācijas procesu nacionālajā līmenī, KM ar EK atbalstu īstenoja projektu „Latvijas romu platforma IV” (turpmāk – Projekts).²⁰

Kopumā Projekta pasākumos piedalījās ap 230 dalībnieki no 19 pilsētām un novadiem, t.sk. 103 valsts pārvaldes un pašvaldību pārstāvji, 70 romu pārstāvji, 14 pārstāvji no ne-romu NVO un citi interesenti, kā arī sniegts atbalsts 149 romu ģimenēm.

Projekta pasākumos iesaistījās vairāki romu eksperti, NVO pārstāvji un aktīvisti. KM projektu asistents ir romu tautības pārstāvis, kā arī projekta ārējais eksperts ir no romu vides. Projekta ietvaros tika nodrošinātas arī kapacitātes stiprināšanas mācības un angļu valodas kursi romu aktīvistiem un projekta asistentam.

2020.gadā Projekta ietvaros īstenotās aktivitātes:

- 1) No 2019.gada 5.septembra līdz 2020.gada 15.jūlijam **atbalstīta piecu romu mediatoru darbība Latvijas pilsētās un novados – Valmierā, Ventspilī, Jelgavā, Rīgā un Viļakā.**

Romu mediatora darbības mērķis ir veicināt un nodrošināt dialogu un sadarbību starp romu ģimenēm un pašvaldības iestāžu, kā arī valsts aģentūru speciālistiem tādās jomās kā izglītība, sociālie jautājumi, nodarbinātība, bērnu tiesības u.c. Romu mediators palīdz apzināt romu situāciju un problēmjautājumus vietējā līmenī, un, sadarbībā ar pašvaldības sociālo lietu pārvaldes, izglītības pārvaldes un citu iestāžu pārstāvjiem, atrast atbilstošus risinājumus, lai veicinātu sociālās atstumtības un nabadzības riskā nonākušo romu iekļaušanos. Romu mediatoru darba vadlīnijas ir papildinātas ar rekomendācijām pakalpojumu sniegšanai valstī noteiktās ārkārtējās situācijas laikā.²¹

Notika **pieredzes apmaiņas seminārs par romu mediatoru darbu Latvijas pilsētās**, kura mērķis bija veicināt romu mediatoru darbības atbalstu, izvērtējot romu mediatoru darba pieredzi un sasniegtos rezultātus, kā arī apspriest romu mediācijas prakses pilnveidošanu.²² Kopumā pieci romu mediatori 10 mēnešu laikā sadarbojās un sniedza palīdzību 149 romu ģimenēm. Balstoties uz anketēšanas rezultātiem, ir izvērtēta romu mediatoru un pašvaldības

¹⁹ Ņemot vērā ES Padomes 2013.gada 9.decembra ieteikuma „Par efektīviem romu integrācijas pasākumiem dalībvalstīs” 3.2.sadaļu un EK 2014.gada 2.aprīļa ziņojuma „Par Eiropas Savienības nacionālo romu integrācijas stratēģiju ietvara īstenošanu” dienesta darba dokumentā iekļauto rekomendāciju LR par strukturālajām prioritātēm, lai veicinātu regulāru informācijas un pieredzes apmaiņu starp pašvaldību speciālistiem romu integrācijas jautājumos un attīstītu sadarbību starp KM, pašvaldību iestādēm un romu kopienu efektīvākai romu integrācijas politikas īstenošanai, KM 2014.gada 22.oktobrī izveidoja Ekspertu tīklu.

²⁰ Projekta īstenošanas laiks: no 2019.gada 1.augusta līdz 2020.gada 30.jūlijam.

²¹ Romu mediatoru darba vadlīnijas ir pieejama KM tīmekļa vietnē <https://www.km.gov.lv/lv/media/919/download> (Skatīts 30.04.2021.)

²² Informācija par pasākumu ir pieejama KM tīmekļvietnē <https://www.km.gov.lv/lv/pieredzes-apmainas-seminars-par-romu-mediatoru-darbu-latvijas-pasvaldibas-0> (Skatīts 30.04.2021.)

iestāžu pārstāvju savstarpējās sadarbības prakse, analizēti ieguvumi un nākotnes izaicinājumi, kas ir publicēti izvērtējuma ziņojumā par romu mediatoru veikto darbu un tā rezultātiem.²³

- 2) **KM Reģionālo ekspertu tīkla romu integrācijas jautājumos pārstāvju tikšanās un labās prakses vizīte notika Talsu novadā, t.sk. Sabiles pilsētā.**²⁴ Vizītes laikā reģionālo ekspertu tīkla pārstāvji no vienpadsmit Latvijas pilsētu un novadu pašvaldībām²⁵ iepazinās ar romu situāciju vietējā līmenī, apsprieda vietējo labo praksi un romu sociālos jautājumus, kā arī romu iespējas saņemt pašvaldības sniegtos pakalpojumus. Vizītes laikā notika reģionālo ekspertu tikšanās ar Talsu novada pašvaldības Izglītības pārvaldes, Sociālā dienesta, Kultūras un sporta attīstības nodaļas pārstāvjiem, kuru laikā vietējie romu iedzīvotāji pauda savu gatavību sadarboties ar Talsu novadu, lai uzlabotu romu situāciju pilsētā un sniegtu atbalstu romu ģimeņu sociālo jautājumu risināšanā, kā arī atstumtības un analfabētisma mazināšanā. Reģionālo ekspertu labās prakses, vizītes laikā izteiktie viedokļi, problemātika un praktiskie ierosinājumi ir apkopoti ziņojumā.²⁶
- 3) Lai veicinātu romu pozitīvo tēlu sabiedrībā, sabiedriskajā mediju portālā LSM.LV un vietējo mediju portālos tika publicēti pieci romu dzīves stāsti – par romu mediatori Rasmu Zaharenko, romu aktīvistu un romu biedrības „Māro” pārstāvi Ruslanu Burkeviču, skolotāju palīgu romu Sandru Bogdanoviču, psihologu Andri Tertatu, kā arī skolotāju palīdzi J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskolā Danu Tumaševiču.²⁷
- 4) **Latvijas romu jauniešu praktisko darbnīcu „SĀRE KHETENE 2020”** organizēja KM sadarbībā ar biedrību „Radošā apvienība jauniešiem „TREPES”” un JSPA. Tās mērķis bija turpināt stiprināt romu jauniešu kapacitāti, veicināt jauniešu sadarbības un komunikāciju prasmju attīstību, informēt jauniešus par līdzdalības iespējām dažādās atbalsta programmās Latvijā un ES.²⁸ Pasākumā piedalījās 22 romu jaunieši no Latvijas, Lietuvas un Igaunijas. Pēc pasākuma tika apkopoti darbnīcas „SĀRE KHETENE” rezultāti, kas ietver dalībnieku ieteikumus romu jauniešu līdzdalības veicināšanai un efektīvākai integrācijai sabiedrības procesos.²⁹
- 5) KM sadarbībā ar biedrību „Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls” **organizēja semināru romu sievietēm „Romu sievietes ilgtspējīgā sabiedrībā Eiropā”**, kura mērķis bija veicināt romu sieviešu spējas un līdzdalību, kā arī uzlabot sadarbības prasmes, izprast sociālās tīklošanās priekšrocības, ģenerēt un attīstīt radošas idejas par nākotnes

²³ Kopsavilkums par romu mediatoru pieredzes apmaiņas seminārā izteiktajiem priekšlikumiem un ieteikumiem romu mediatoru darbības attīstībai, t.sk. par romu mediatoru darba izvērtējumu laika posmā no 2019.gada 1.oktobra līdz 2020.gada 30.aprīlim <https://www.km.gov.lv/lv/media/924/download> (Skatīts 30.04.2021.)

²⁴ Detalizēta informācija par pasākumu ir pieejama KM tīmekļvietnē <https://www.km.gov.lv/lv/regionalo-ekspertu-tikšanas-un-labas-prakses-vizite-talsu-novada> (Skatīts 29.04.2021.)

²⁵ No Daugavpils valstspilsētas, Dobeles novada, Jelgavas valstspilsētas, Jūrmalas valstspilsētas, Kandavas pagasta, Madonas novada, Rūjienas pilsētas, Talsu novada, Tukuma novada, Ventpils valstspilsētas un Viļakas pilsētas.

²⁶ Noslēguma ziņojums par reģionālo ekspertu romu jautājumos tikšanos un labās prakses vizīšu laikā Ventpils valstspilsētā un Talsu novadā izteiktajiem viedokļiem, problemātiku, secinājumiem un praktiskajiem risinājumiem <https://www.km.gov.lv/lv/media/915/download> (Skatīts 29.04.2021.)

²⁷ LSM.lv rakstu sērija sadaļā “Cilvēkstāsti” <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/vilakas-lepnums--barona-mantiniene-rasma-zaharenko.a356632/>; <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/savs-cilveks-ladezera-mazajiem-romiem--sandra-bogdanovica.a359137/>; <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/romu-ansambļa-brivais-vejs-lideris-mes-ievibrejam-sirdis.a360606/>; <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/vienigais-roms-psihologs-latvija-visu-dzivi-macos-sadzivot-ar-to-ka-esmu-cigans.a361336/>; <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/svarki-zem-celgala-romu-skolotaja-palidze-dzivo-moderni-bet-pec-senajam-tradicijam.a364360/> (Skatīts 15.05.2021.)

²⁸ Detalizētāka informācija par pasākumu ir pieejama KM tīmekļvietnē <https://www.km.gov.lv/lv/praktiska-darbnica-sare-khetene-2020-romu-jauniesu-kapacitates-stiprinasanai> (Skatīts 29.04.2021.)

²⁹ <https://www.km.gov.lv/lv/media/953/download> (Skatīts 29.04.2021.)

iniciatīvām un projektiem (skatīt 1.attēlu).³⁰ Seminārā piedalījās 39 dalībnieki, t.sk. romu sievietes no Latvijas, Lietuvas un Igaunijas. Nākotnes sadarbības projektu idejas ietvēra, piemēram, mentoringa programmas izstrādi, romu bērnu mūzikas studijas izveidi, projektu sieviešu nodarbinātības veicināšanai un iesaistei kultūras mantojuma saglabāšanā.

1.attēls. Seminārs romu sievietēm „Romu sievietes ilgtspējīgā sabiedrībā Eiropā”

Foto: KM

Semināra laikā izteiktie viedokļi un praktiskie ieteikumi ir apkopoti noslēguma ziņojumā.³¹

- 6) Notika četras KM pārstāvju **darba tikšanās ar līdzatbildīgo ministriju un to padotības iestāžu – IZM, LM, VM un JSPA – vadību un speciālistiem par romu iekļaušanās politikas attīstību izglītības, sociālās aizsardzības un darba tirgus, jauniešu līdzdalības un veselības aprūpes jomā**. Tikšanos mērķis bija attīstīt savstarpējo sadarbību, lai veidotu un īstenotu ilgtspējīgu romu līdzdalības veicināšanas politiku. Pamatojoties uz tikšanos rezultātiem, plānots izstrādāt konkrētus priekšlikumus romu līdzdalības veicināšanas pasākumiem, kas būtu iekļaujami katras līdzatbildīgās ministrijas nozares politikas pamatnostādņēs.³²
- 7) **Ikgadējā Latvijas romu platformas sanāksmē** Reģionālo (pašvaldību) ekspertu tīkla romu integrācijas jautājumos un Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvās padomes locekļi un romu aktīvistu pārstāvji iepazīnās ar Projekta īstenoto pasākumu rezultātiem, kā arī apsprieda esošās pieejas un ieteikumus, lai sekmīgāk īstenotu projektu „Latvijas romu platforma V” un koordinētu romu līdzdalības veicināšanu nacionālajā līmenī.³³ Sanāksmē piedalījās pārstāvji no IZM, KM, LM, VM, NVA, JSPA, pašvaldību eksperti un romu tautības pārstāvji no Daugavpils valstspilsētas, Dobeles novada, Jelgavas valstspilsētas, Kandavas novada, Madonas novada, Rīgas valstspilsētas, Talsu novada, Tukuma novada, Ventpils valstspilsētas un Viļakas pilsētas. Darba grupās sanāksmes dalībnieki apsprieda šādus jautājumus: romu mediatoru loma sadarbībā ar valsts un pašvaldību iestādēm, partnerībā ar

³⁰ Detalizētāka informācija par pasākumu ir pieejama KM tīmekļvietnē <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-iii/seminars-romu-sieviesu-kapacitates-stiprinasanai-un-lidzdalibas-veicinasanai> (Skatīts 29.04.2021.)

³¹ Ziņojums par seminārā „Romu sievietes ilgtspējīgā sabiedrībā Eiropā” izdiskutētajiem jautājumiem un rezultātiem, tai skaitā rekomendācijas romu sieviešu līdzdalības un sadarbības veicināšanai <https://www.km.gov.lv/lv/media/1009/download> (Skatīts 29.04.2021.)

³² Tikšanos galvenie secinājumi ir pieejami KM tīmekļvietnē <https://www.km.gov.lv/lv/darba-tiksanas-par-romu-integracijas-politikas-attistibu-izglitibas-socialas-aizsardzibas-un-darba-tirgus-veselibas-aprupes-un-jauniesu-lidzdalibas-veicinasanas-joma>

³³ Detalizētāka informācija par pasākumu ir pieejama KM tīmekļvietnē <https://www.km.gov.lv/lv/latvijas-romu-platformas-koordinacijas-sanaksme> (Skatīts 29.04.2021.)

nevalstiskajām organizācijām; atbalsts romu jauniešu līdzdalībai; romu nodarbinātības jautājumu efektīvāka risināšana.

Projekta rezultāti, ekspertu ieteikumi un darba grupu secinājumi ir apkopoti noslēguma ziņojumā par Latvijas romu platformas sanākumi³⁴ un izmantoti projekta „Latvijas romu platforma VI” pieteikuma sagatavošanai un romu līdzdalības pasākumu plānošanai.³⁵

Lai attīstītu romu integrācijas politikas koordināciju, veicinot visu iesaistīto pušu sadarbību, 2020.gada augustā tika uzsākta projekta „Latvijas romu platforma V” īstenošana (projekts atbalstīts ar Ministru kabineta 2020.gada 14.aprīļa protokollēmumu Nr.24 45.§).³⁶ Projektā plānots iesaistīt 146 valsts pārvaldes pārstāvjus, t.sk. 93 pašvaldību speciālistus, 53 ministriju un to iestāžu pārstāvjus, kā arī 91 romu, četrus pārstāvjus no ne-romu nevalstiskajām organizācijām, desmit citu ES dalībvalstu un organizāciju ekspertus, kā arī ap 50 plašākas sabiedrības interesentus.

No 2020.gada oktobra četri romu mediatori turpināja sniegt pakalpojumus Latvijas pilsētās – Ventpilī, Jelgavā, Rīgā un Viļakā projekta „Latvijas romu platforma V” ietvaros. Jelgavas valstspilsētas, Ventpils valstspilsētas un Viļakas pilsētas pārvalde nodrošināja līdzfinansējumu un atbalstu romu mediatora darbībai savā pilsētā.

2.2. Pasākumi izglītības jomā

2020.gada 1.septembrī stājās spēkā grozījumi Izglītības likumā, kas paredz, ka izglītojamie ar fiziskās attīstības (kustību) traucējumiem, ar somatiskām saslimšanām, ar valodas attīstības traucējumiem un ar mācīšanās traucējumiem tiks integrēti vispārējās izglītības iestādēs. Ņemot vērā IZM rīcībā esošo informāciju, apmēram 130 romu skolēni, kuri apgūst speciālās pamatizglītības programmas, turpmāk tiks integrēti vispārējās izglītības iestādēs, kas īsteno pamatizglītības vai vidējās izglītības programmas. Tādējādi ir plānots samazināt to romu bērnu skaitu, kas izglītību iegūst speciālajās pamatizglītības programmās, un veicināt šo bērnu iekļaušanu vispārējās izglītības iestādēs.

VISC turpināja īstenot ESF projekta „Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai”,³⁷ kura mērķis ir nodrošināt Latvijas izglītības pakalpojumu daudzveidību, kas balstīta uz individuālās mācību pieejas attīstību un ieviešanu vispārējās izglītības iestādēs, tādējādi uzlabojot izglītojamo kompetences un mācību sasniegumus, īstenošanu.³⁸

IKVD īstenojā ESF projekta „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” ietvaros (projekts „PuMPuRS”) veikti pasākumi, lai samazinātu to bērnu un jauniešu skaitu, kas pārtrauc mācības un nepabeidz skolu.³⁹ Projektā 12 romu skolēniem septiņās izglītības iestādēs tika sniegts atbalsts mācību priekšmetu apguvei.

Romu mediatori, kuri projektā „Latvijas romu platforma V” 2020.gadā strādāja piecās Latvijas pilsētās – Jelgavā, Rīgā, Valmierā, Ventpilī un Viļakā, sadarbībā ar izglītības iestādēm veicināja romu skolēnu iesaisti un atbalsta saņemšanu projekta „PuMPuRS” ietvaros, kā arī

³⁴ Ziņojums ir pieejams KM tīmekļvietnē (Skatīts 29.04.2021.) <https://www.km.gov.lv/lv/media/1114/download>

³⁵ Informatīvais ziņojums „Par projekta „Latvijas romu platforma VI” īstenošanu Eiropas Savienības programmas “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” ietvaros” apstiprināts Ministru kabineta 2020.gada 17.decembra sēdē (prot., Nr.84, 106.§). Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40494205>.

³⁶ Detalizētāka informācija par pasākumu ir pieejama KM tīmekļvietnē <https://www.km.gov.lv/lv/latvijas-romu-platforma-v> (Skatīts 29.04.2021.)

³⁷ Projekta īstenošanas laiks: 01.01.2017. – 31.12.2020.

³⁸ Papildu informācija par projekta „Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai” atbalsta pasākumu J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskolā ir pieejama šī pārskata sadaļā ”2.1. Sadarbība ar pašvaldībām, romu kopienu un citām iesaistītajām pusēm” 4.lapā.

³⁹ Projekts veicina ilgtspējīgas sadarbības sistēmas veidošanu starp pašvaldību, skolu, pedagogiem un vecākiem, lai laikus identificētu bērnus un jauniešus, t.sk. romu skolēnus, ar risku pārtraukt mācības un sniegtu viņiem personalizētu atbalstu. Projekta ietvaros skolēnam, sākot no piektās klases, tiek sniegtas speciālistu individuālās konsultācijas, kompensācijas par sabiedriskā transporta biļetēm, naktsmītnēm, ēdināšanu, individuālajiem mācību līdzekļiem, individuālās lietošanas priekšmetiem, speciālo transportu.

palīdzēja apzināt romu situāciju un vajadzības izglītības jomā. Romu mediatori arī sniedza atbalstu romu bērniem un vecākiem attālināto mācību procesa nodrošināšanai un saziņas uzlabošanai ar skolotājiem un pedagogiem.

KM rīcībā esošā informācija liecina, ka 2019./2020.mācību gadā vispārējās izglītības iestādēs strādāja trīs romu tautības skolotāju palīgi – Jelgavas 4.sākumskolā, Lādezers pamatskolā un J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskolā. Plašāka informācija par vispārējās izglītības iestādēs īstenotajām aktivitātēm skatāma 4.sadaļā „Informācija par romu līdzdalības veicināšanas pasākumiem Latvijas pašvaldībās”.

2.3. Pasākumi nodarbinātības un sociālās iekļaušanas jomā

LM sniegtā informācija liecina, ka pakalpojumi iedzīvotājiem, kuriem nepieciešams papildu atbalsts no valsts vai pašvaldības puses, tiek nodrošināti, nenodalot iedzīvotājus pēc etniskās piederības, bet gan atbilstoši faktiskajām vajadzībām un tiesībām šo atbalstu saņemt.⁴⁰

Neskatoties uz to, ka romi ir viena no nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajām grupām,⁴¹ NVA piedāvātajos pakalpojumos romi netiek definēti kā atsevišķa mērķa grupa. NVA reģistrētie romu bezdarbnieki un darba meklētāji var iesaistīties ikvienā nodarbinātības veicināšanas pasākumā, ja persona atbilst konkrēta pasākuma mērķa grupai izvirzītajiem kritērijiem. NVA, reģistrējot bezdarbnieku, pirmkārt identificē galvenos faktoros un šķēršļus darba atrašanās. Balstoties uz galvenajiem bezdarba riska faktoriem, bezdarbniekam tiek piedāvāta kāda no NVA atbalsta formām (karjeras konsultācijas, apmācības, jaunas kvalifikācijas iegūšana, subsidētā nodarbinātība, mentora atbalsts, medicīniskas pārbaudes, atkarību ārstēšana). NVA dati par reģistrētajiem romu ilgstošajiem bezdarbniekiem liecina, ka 2020.gadā šo bezdarbnieku skaits palielinājās (skatīt 1.pielikuma 1.diagrammu). Balstoties uz NVA sniegtajiem datiem par reģistrētajiem bezdarbniekiem, salīdzinājumā ar vispārējo situāciju Latvijas darba tirgū romu bezdarbnieku grupā izteikti dominē ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars (skatīt 1.pielikuma 2.tabulu).

Lielākās problēmas romu integrēšanai darba tirgū ir zems izglītības līmenis, darba pieredzes trūkums un zema sociālā aktivitāte, kā arī sabiedrības un darba devēju aizspriedumi pret romiem darba tirgū.⁴² Romu zems izglītības līmenis praktiski izslēdz viņus no darba tirgus, kā arī ierobežo viņu piekļuvi nodarbinātības veicināšanas atbalsta pasākumiem, jo NVA piedāvātajiem profesionālās izaugsmes un prasmju apguves kursiem kvalificējas tikai bezdarbnieki ar izglītības līmeni, kas ir augstāks par pabeigtām septiņām klasēm.⁴³ Ņemot vērā to, ka tieši romu mērķa grupai ir šķēršļi darbā iekārtošanā un ir augstāks sociālās atstumtības risks,⁴⁴

⁴⁰ Tas nozīmē, ka, ja romam ir nepieciešama sociālā palīdzība un/vai cita veida atbalsts, ko sniedz pašvaldības sociālais dienests, tas tiek sniegts, izvērtējot katru gadījumu individuāli, piemērojot noteiktus un vienotus kritērijus atbalsta piešķiršanai un saņemšanai.

⁴¹ Latvijas valsts prezidenta izveidotās Sabiedrības saliedētības politikas ekspertu grupas ziņojums. (2016). Pieejams: <https://www.president.lv/lv/media/5066/download>.

⁴² M.Kaprāns, I.Mieriņa, A.Saulītis (2021), Aptaujas dati, rāda, ka 27,2% Latvijas iedzīvotāju negribētu strādāt ar romiem vienā darba kolektīvā. 22.lpp.

⁴³ Romu tautības nodarbinātie, skolēni var iesaistīties šim mērķa auditorijām paredzētajos NVA pasākumos. Vairāk informācijas NVA tīmekļvietnē <http://www.nva.gov.lv/index.php?cid=433&mid=435&txt=3100&from=0>, <http://www.nva.gov.lv/index.php?cid=433&mid=610> (Skatīts 17.04.2021.).

Jauniešiem, kuri nestrādā, nemācās un nav reģistrēti NVA kā bezdarbnieki, ir iespēja apgūt dažāda veida mācības un kvalifikācijas apgušanas programmas projekta „Proti un dari” ietvaros (ESF atbalsta programmas ietvaros). Skatīt šī informatīvā ziņojuma sadaļu „Par romu integrācijas atbalsta pasākumiem ES struktūrfondu darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” (2014. – 2020.) ietvaros”.

⁴⁴ Sabiedrības saliedētības politikas ekspertu grupas ziņojumā un 2015.gada pētījumā „Romi Latvijā” ir konstatēts, ka, neskatoties uz romu kopējās situācijas uzlabošanu, romi vēl joprojām ir pamatoti uzskatāmi par nabadzības, kā arī sociālās atstumtības riskam izteikti pakļauto Latvijas iedzīvotāju grupu. Viņi darba tirgū tiek diskriminēti un nodarbinātības iespējas nav vienlīdzīgas ar citu tautību iedzīvotājiem izteikti zemās izglītības un sociāli ekonomiskā

NVA izpratnē lielākais izaicinājums iepriekšējā gadā bijis romu tautības ilgstošo bezdarbnieku iesaistīšana nodarbinātības veicināšanas pasākumos un iekļaušana darba tirgū.

Visiem interesentiem, t.sk. romu bezdarbniekiem, ir iespēja saņemt individuālās un grupu karjeras konsultācijas, kuru mērķis ir veicināt klienta iekļaušanos darba tirgū, nodrošinot atbalstu karjeras izvēlē un plānošanā, profesionālās piemērotības noteikšanā. Katram bezdarbniekam ir noteikts atbildīgais nodarbinātības aģents, kas sniedz atbalstu darba meklēšanā, tai skaitā sadarbībā ar bezdarbnieku tiek sagatavots individuālais darba meklēšanas plāns.

No NVA piedāvātā pakalpojumu klāsta romu bezdarbnieki galvenokārt izmanto algotos pagaidu sabiedriskos darbus un piedalās neformālās izglītības apguves pasākumos, konkurētspējas paaugstināšanas pasākumos un atbalsta pasākumos ilgstošajiem bezdarbniekiem (skatīt 1.pielikuma 3.tabulu). Salīdzinot ar 2019.gadu, ir ievērojami samazinājies to romu bezdarbnieku, kuri izmantoja atbalsta pasākumus ilgstošajiem bezdarbniekiem un konkurētspējas paaugstināšanas pasākumus.

NVA pārstāvji piedalās Projekta un projekta „Latvijas romu platforma V” pasākumos un Romu integrācijas politikas īstenošanas koordinācijas konsultatīvās padomes darbā, par aktuālajiem nodarbinātību veicināšanas pasākumiem informējot romu NVO pārstāvjus un romu mediatorus, kas palīdz saviem tautiešiem aktīvāk izmantot NVA piedāvātos pakalpojumus.

2.4. Pasākumi veselības jomā

Saskaņā ar VM sniegto informāciju, veselības aprūpes pakalpojumi, t.sk. sabiedrības veselību veicinošie pasākumi tiek nodrošināti atbilstoši likumiem un normatīvajiem aktiem visiem Latvijas iedzīvotājiem, neatkarīgi no etniskās izcelsmes, sociālā stāvokļa, juridiskā statusa un citiem faktoriem.⁴⁵ Atsevišķi pasākumi, kas būtu konkrēti vērsti uz romu veselības stāvokļa veicināšanu vai veselības aprūpi, netiek īstenoti, jo romi kā mērķa grupa ir integrēta kopējā veselības veicināšanas un veselības aprūpes politikā, kā arī teritoriālās, nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupā.

Lai uzlabotu iedzīvotāju piekļuvi veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem, ESF 2014.-2020.gada plānošanas perioda ietvaros tika īstenoti nacionāla un vietēja līmeņa pasākumi teritoriālās, nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem. VM ir atbildīgā institūcija par 9.2.4.specifiskā atbalsta mērķa ieviešanu „Uzlabot pieejamību veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem, jo īpaši nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem”.⁴⁶

Veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi visiem Latvijas iedzīvotājiem, jo īpaši teritoriālās, sociālās atstumtības un nabadzības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām 2020.gadā, tika īstenoti arī VM ESF fondu finansētā projekta „Kompleksi veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi” ietvaros. Piedalīties veselības veicināšanas un slimību

stāvokļa dēļ. Ziņojums ir pieejams
https://www.president.lv/storage/items/PDF/201611_Sabiedr%C4%ABbas_salied%C4%93t%C4%ABbas_zi%C5%86ojums.pdf.

⁴⁵ Veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanas kārtību nosaka 2006.gada 19.decembra MK noteikumi Nr.1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība”, un tie vienādi attiecas uz visiem Latvijas iedzīvotājiem, neatkarīgi no etniskās piederības.

⁴⁶ MK 2016.gada 17.maija noteikumi Nr. 310 „Darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 9.2.4.specifiskā atbalsta mērķa „Uzlabot pieejamību veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem, jo īpaši nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem”, pieejami <https://likumi.lv/ta/id/282400-darbibas-programmas-izaugmsme-un-nodarbinatiba-9-2-4-specifiska-atbalsta-merka-uzlabot-pieejamibu-veselibas-veicinasanas> (Skatīts 17.04.2021.).

profilakses pasākumos varēja arī romu tautības iedzīvotāji, bet informācija par atbalsta aktivitātēm personām atbilstoši tautībai netika apkopota.⁴⁷

SPKC sadarbībā ar biedrību „DIA+LOGS” un romu mediatoru Ventspilī romu tautības iedzīvotājiem (kopumā 12 romiem) nodrošināja informatīvus un izglītojošus pasākumus par veselības jautājumiem, īpaši par infekcijas slimību izplatību un rehabilitāciju.

3. Atbalsts romu līdzdalības veicināšanas pasākumiem, t.sk. romu NVO iniciatīvām

Latvijas reģionos NVO atbalsta centri⁴⁸ 2020.gadā turpināja atsevišķu valsts pārvaldes uzdevumu veikšanu pilsoniskās sabiedrības un starpkultūru sadarbības attīstības jomā, kuru ietvaros bija paredzēts organizēt pasākumus mazākumtautību NVO, t.sk., sniegt atbalstu romu sociālajai iekļaušanai. Sadarbībā ar biedrību „Latvijas sociālās adaptācijas asociācija” Krāslavas romu kopienas ansamblim tika nodrošināti divi tautastērpu komplekti. Sadarbībā ar Jelgavas valstspilsētas un rajona kultūras biedrību „Romanu čačipen” romu ansamblim tika nodrošināti septiņi romu tautas tērpu komplekti un sniegta kapacitātes atbalsts, kā arī sadarbībā ar biedrību „Romu Kultūras Centrs” uzsākta Kārļa Rudeviča poēmas „Romī un Mahmuds Gadžo” literārā tulkošana no romu valodas.

Biedrība „Kurzemes NVO centrs” sadarbībā ar Sabiedrības integrācijas biedrību „Alternativas” 2020.gadā Sabilē plānoja organizēt romu kultūras festivālu „Urdenoro 2020” ar muzikālu uzvedumu atbilstoši grāmatas „Ērika Kleina mēnessgaismas stāsti” motīviem, bet, ņemot vērā COVID-19 vīrusa izplatības ierobežošanas pasākumus, festivāls tika pārcelts uz 2021.gadu. Sadarbībā ar Talsu televīziju tika izveidots video sižets Latvijas Reģionu Televīzijas „Re:TV” raidījumā „Latvijas stāsti” par romu aktīvista Ērika Kleina atmiņām par Kurzemes romu kultūras mantojumu un vēsturi.⁴⁹

Biedrība „Romu Kultūras Centrs” turpināja pasākumu organizāciju sabiedrības izglītošanai un izpratnes veicināšanai par romu kultūru, mākslu un vēsturi, tostarp romu genocīdu, kā arī ir attīstījusi darbību romu kultūras mantojuma saglabāšanai un kultūras popularizēšanai Latvijas sabiedrībā. Tika nodrošināta informācija un publicitāte par veiktajiem informatīvajiem pasākumiem.⁵⁰ Valsts pārvaldes uzdevumu ietvaros biedrība „Romu kultūras centrs” speciālista pavadībā organizēja vairākas tikšanās Romu Vēstures un mākslas muzejā, kā arī individuālus muzeja apmeklējumus⁵¹ un nodrošināja sagatavošanas darbus, lai organizētu Starptautisko Romu Kultūras festivālu 2020.gadā, kā arī sniedza individuālas konsultācijas Latvijas romiem, t.sk. Otrā pasaules karā cietušajiem romiem, tiesību un interešu aizstāvības jomā.

Tika atbalstīta arī tradicionālā romu mūzikas ansambla „AME ROMA” darbība, nodrošinot regulārus mēģinājumus.

2020.gadā 31.decembrī biedrība „Romu Kultūras Centrs” ar KM atbalstu tiešsaistē rīkoja Starptautisko Romu kultūras festivālu „ROMA WORLD 2020”, kurā piedalījās pasaulē slaveni romu mūziķi no astoņām pasaules valstīm – Latvijas, Igaunijas, Čehijas, Itālijas, Amerikas Savienotajām Valstīm, Francijas, Rumānijas un Krievijas (skatīt 2.attēlu).

⁴⁷ Par 9.2.4.1.pasākumu „Kompleksi veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi” pieejama informācija <https://spkc.gov.lv/lv/rightmenu/projekti/esf-9241pasakuma-projekts> (Skatīts 17.04.2021.).

⁴⁸ Biedrība „Kurzemes NVO centrs”, biedrība „Latvijas Pilsoniskā alianse”, biedrība „Dienvidlatgales NVO atbalsta centrs”, nodibinājums „Valmieras novada fonds” un biedrība „Zemgales nevalstisko organizāciju atbalsta centrs”.

⁴⁹ "Latvijas stāsti" - Ēriks Kleins (28.11.2020.) <https://www.retv.lv/raidijums/latvijas-stasti/latvijas-stasti-eriks-kleins-28112020> (Skatīts 17.05.2021.)

⁵⁰ Papildu informācija ir pieejama biedrības „Romu Kultūras Centrs” tīmekļvietnē <http://www.romucentrs.lv/> (Skatīts 17.05.2021.)

⁵¹ Informācija par iespēju apmeklēt muzeju ir pieejama biedrības mājas lapā un biedrības Facebook profilā.

2.attēls. Starptautiskais Romu Kultūras festivāls 2020

Foto: biedrība „Romu kultūras centrs”

Festivāla mērķis bija veicināt kultūras dialogu, lai sabiedrību iepazīstinātu ar romu kultūru, mazinātu sabiedrības aizspriedumus un stereotipus pret romiem. Koncerts tika translēts tiešraidē sociālajos tīklos, kā arī televīzijas kanālā TV24.

4. Pasākumi cilvēktiesību un starpkultūru komunikācijas jomā

SIF turpināja projektu „Dažādības veicināšana”, kas paredz nodrošināt atbalstu sociālās atstumtības un diskriminācijas riskiem pakļautām sabiedrības grupām, t.sk. romiem, sniegt motivācijas paaugstināšanas un atbalsta pakalpojumus, kā arī īstenot pasākumus sabiedrības izpratnes celšanai par sociālās iekļaušanas veicināšanas un diskriminācijas novēršanas jautājumiem.⁵² Īstenotie motivācijas paaugstināšanas un atbalsta pakalpojumi⁵³ ietver pārmaiņu aģentu un citu profesionāļu pakalpojumus, individuālās un grupu konsultācijas, atbalsta un pašpalīdzības grupas, lai veicinātu sociālās atstumtības un diskriminācijas riskam pakļauto mērķa grupu integrāciju sabiedrībā un iekļaušanos sociālajā dzīvē, veidojot viņu izpratni par savu tiesību aizstāvību, palīdzot iesaistīties izglītībā, kvalifikācijas apgūvē vai nodarbinātībā.⁵⁴ Romu tautības pārstāvjiem tika piedāvāts sociālo pakalpojumu kopums, lai mazinātu viņu sociālo atstumtību un veicinātu iekļaušanos sabiedrībā. 2020.gadā trīs romu tautības personas ir iesaistītas motivācijas programmā.

Lai veicinātu jauniešu izpratni par Latvijas romu kultūru, valodu un dzīvi, tādējādi palīdzot jauniešiem atpazīt un pārvarēt stereotipus, kas vērsti pret romiem, Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls sadarbībā ar KM un biedrību „Romu Kultūras centrs” un Romu vēstures un mākslas muzeju EP kampaņas „Dosta! Pārkāp aizspriedumiem, iepazīsti romus!” ietvaros⁵⁵ 2020.gada 10.decembrī rīkoja tiešsaistes pasākumu romu jauniešiem „Vai tu zini, kas ir

⁵² Pasākums tiks īstenots saskaņā ar MK 2016.gada 9.februāra noteikumiem Nr.102 „Darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” 9.1.4. specifiskā atbalsta mērķa „Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto personu integrāciju sabiedrībā un darba tirgū” 9.1.4.4. pasākuma „Dažādību veicināšana (diskriminācijas novēršana)” īstenošanas noteikumi”. (Skatīts 15.04.2021.)
http://www.sif.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=10050&Itemid=256&lang=lv

⁵³ Motivācijas programmu paredzēts īstenot līdz 2022.gada 31.decembrim.

⁵⁴ Pēc SIF sniegtas informācijas 2020.gadā 591 persona piedalījies motivācijas programmā un 307 pēc dalības programmā sākušas darba meklējumus, iesaistījušies izglītībā/apmācībā, kvalifikācijas ieguvē, nodarbinātībā; sociālā darbinieka un sociālā mentora pakalpojumu saņēma 117 cilvēki.

⁵⁵ Starptautisko Cilvēktiesību dienu atzīmē ar romu kultūras pasākumu
<https://www.ventasbalss.lv/zinas/sabiedriba/42647-starptautisko-cilvektiesibu-dienu-atzime-ar-romu-kulturas-pasakumu>;
<https://www.facebook.com/events/romu-kult%C5%ABras-centrs-romu-v%C4%93stures-un-m%C4%81kslas-muzejs/kas-ir-romi/201939791519950/> (Skatīts 05.05.2021.)

romi?” (skatīt 3.attēlu). Pasākumu vadīja viedokļa līdere Beāte Bērziņa (@betabeidz), bet ar romu kultūru, valodu un dzīves pieredzi jauniešus iepazīstināja Romu Vēstures un Mākslas muzeja vadītāja un dziedātāja Roksana Rudēviča, Ventspils romu mediatore Malda Avramenko un māksliniece Ornella Rudēviča. Tiešraidi noskatījās ap 4800 interesentu.⁵⁶

3.attēls. Tiešsaistes pasākums “Vai tu zini, kas ir romi?”

Foto: KM

Pārraidis un mediju uzņēmums „R Media” 2020.gadā īstenoja projektu „Romi Latgalē”, kura ietvaros dažādos plašsaziņas līdzekļos tika publicēts rakstu kopums par romu kultūru, vēsturi un dzīvi, īpaši par izglītības jautājumiem.⁵⁷ Projekta mērķis bija informēt Latvijas sabiedrību par romu situāciju, sadzīvi un problemātiskajiem jautājumiem, nodrošinot iespēju pašiem romu kopienas pārstāvjiem iepazīstināt ar sevi un savu dzīvi.

Ziņojumu sagatavoja:
D.Kretalovs, 67330312
Deniss.Kretalovs@km.gov.lv

⁵⁶ <https://www.instagram.com/p/CInO5WVjjBO/> (Skatīts 05.05.2021.)

⁵⁷ Rakstu kopums tika publicēts vairākos sociālo mediju portālos <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/ciganu-barons--tas-ir-mulkibas-latgales-romi-stasta-par-savam-tradicijam.a368152/>; <http://www.ezerzeme.lv/lv/zinas/sabiedriba/19557/stereotipi-par-romiem-kapec-cilveki-baidas-no-ciganiem-foto> (Skatīts 05.05.2021.)

1.tabula. Romu tautības reģistrēto bezdarbnieku raksturojums (dati uz 2020.gada 31.decembri)

Sadalījums pēc grupām		Kopā	% no kopēja romu reģistrēto bezdarbnieku skaita
Bezdarba ilgums	līdz 12 mēnešiem	354	60,9%
	1-3 gadi	137	23,6%
	3 gadi un vairāk	90	15,5%
Izglītības grupa	pamatizglītība un zemāk par pamatzglītību	529	91,1%
	vispārējā vidējā izglītība un profesionālā izglītība	50	8,6%
	augstākā izglītība	2	0,3%
Vecuma grupa	15-24	66	11,4%
	25-39	188	32,3%
	40-54	212	36,5%
	55 un vairāk	115	19,8%
Kopā		581	

Avots: NVA, 2021.

2.tabula. Informācija par romu tautības bezdarbnieku skaitu (dati uz 2020.gada 31.decembri)

Bezdarbnieku profilēšana	Romu reģistrētie bezdarbnieki				Visi reģistrētie bezdarbnieki valstī			
	Sieviete	Vīrietis	Kopā	% no kopēja romu bezd. skaita	Sieviete	Vīrietis	Kopā	% no kopēja bezd. skaita
Ilgstošie bezdarbnieki ⁵⁸	152	75	227	39,1%	9945	7326	17271	24,8%
Bezdarbnieki vecumā 15 - 24 gadi	42	24	66	11,4%	2727	2112	4839	7,0%
Pirmspensijas vecuma bezdarbnieki	44	27	71	12,2%	5878	5059	10937	15,7%
Bezdarbnieki ar invaliditāti	33	20	53	9,1%	4341	4242	8583	12,3%
Personas pēc bērna kopšanas atvaļinājuma	14	0	14	2,4%	436	4	440	0,6%
Informācija par bezdarbnieku skaitu kopā	354	227	581		38185	31420	69605	

Avots: NVA, 2021.

3.tabula. Informācija par romu bezdarbnieku iesaisti dažādos ESF un valsts budžeta finansētajos aktīvās darba tirgus politikas pasākumos 2019. un 2020.gadā (uzsākuši dalību pasākumos)

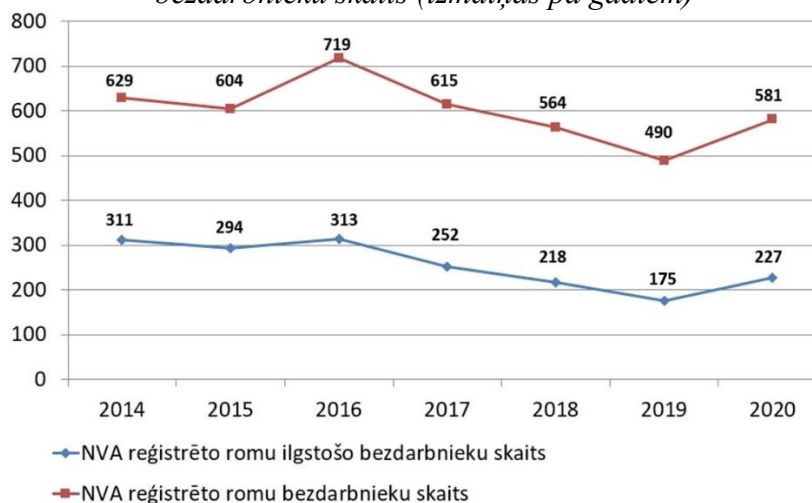
Pasākuma veids	Iesaistīto romu skaits	Iesaistīto romu skaits
	2019.	2020.
ESF projekta „Atbalsts bezdarbnieku izglītībai” pasākumi		
Transportlīdzekļu un traktortehnikas vadītāju apmācība	6	4
Neformālās izglītības ieguve (t.sk. valsts valoda)	42	29

⁵⁸ Saskaņā ar Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumu personas, kuras NVA uzskaitē ir ilgāk par vienu gadu, ir ilgstošie bezdarbnieki.

Konkurētspējas paaugstināšanas pasākumi (t.sk. info dienām)	98	26
Mobilitātes atbalsts aktīvo nodarbinātības pasākumu ietvaros	12	6
Praktiskā apmācība pie darba devēja	1	5
Profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides izglītības programmas	4	6
Nodarbinātības pasākumi		
Pasākumi noteiktām personu grupām	1	5
Algoti pagaidu darbi ⁵⁹	228	211
Darbam nepieciešamo iemaņu attīstība	2	3
Atbalsta pasākumi		
Atbalsta pasākumi ilgstošajiem bezdarbniekiem	297	29
SDB atbalsta pasākumi	0	19
Atbalsta pasākums bezdarbniekiem ar atkarības problēmām	2	2
Skolēnu vasaras nodarbinātība	6	10
Kopā konkrētajos pasākumos iesaistījušos skaits	699	355

Avots: NVA, 2021.

1. diagramma. NVA reģistrēto romu bezdarbnieku un ilgstošo bezdarbnieku skaits (izmaiņas pa gadiem)

Avots: NVA, 2020.

⁵⁹ Algotos pagaidu darbus īsteno pašvaldībās, biedrībās vai nodibinājumos bez nolūka gūt peļņu. Bezdarbnieks tiek nodarbināts secīgi vai ar pārtraukumiem ne ilgāk kā četrus mēnešus 12 mēnešu periodā, vai ne vairāk kā sešus mēnešus, ja pasākumā iesaista bezdarbnieku, kas sasniedzis 60 gadu vecumu; pasākumā bezdarbnieks var iesaistīties arī atkārtoti. Papildu informācija ir pieejama NVA tīmekļvietnē <https://www.nva.gov.lv/index.php?cid=433&mid=313&txt=2912&from=0> (Skatīts 17.04.2021.).